

מראי מקומות- חולין פ'

דמשמע דפי' שמעתין כצורתה, ותמה הרשב"א דלכא' מבואר מהסוגיא דלעיל דלא כן. וכ' דאולי ס"ל להרמב"ם דמה דאמר ר"ח לעיל דהכל מודים דאם שוחט צבי' ובנה תייש שהוא פטור, היינו ממלקות, דסבר דהמח' ר"א ורבנן לענין מלקות הוא, אבל עכשיו דאמרי' דנח' לענין איסור, א"כ י"ל דאפי' בצביי' ובנה תייש ס"ל לרבנן דאסור. וכ' הרשב"א דאי"ז מחזור, דמהכ"ת לחלק בין מלקות לאיסור לענין זה.

(ג) **כוי ברי' בפני עצמה היא, ולא הכריעו בו חכמים אם מין בהמה או מין חי' - ע' בתוס' שהק' דלכא' הרי שייך לבדוק בסימנין לדעת אם הוא בהמה או חי', ותי' דלא היו יכולין לברר בקרניו שפיר אם חדודות וכרוכות יפה. אולם לכא' יש לתרץ ע"פ מה שהביא המהרי"ט אלגאזי (הל' בכורות, פרק ו' אות נ"ח, [ב]), שהביא דנח' הראשונים בביאור דבר זה דאמרי' כוי ברי' בפנ"ע הוא. דהרשב"א לעיל (עט:) ס"ל דכוי הוי או חי' או בהמה, אבל לא ידעו רבנן אם הוי חי' או בהמה. אבל הביא המהרי"ט א' שהרמב"ן ביבמות (פ"ג) ס"ל דאי"ז הביאור כלל, אלא דבאמת הוי כוי מין בפנ"ע ממש, ואינו לא חי' ולא בהמה, אלא דחז"ל היו מסתפקין ספיקא דדינא איך לדון עמו, האם לדון אותו כחי' או כבהמה [ונלכא' הביאור הוא דכיון שיש לו סימני כשרות, א"כ ע"כ כשר הוא לאכול, וא"כ צריכין לדון אם חלבו מותר, וכדו', והספק הוא איך לדון אותו]. ולפי"ז, שפיר י"ל דקו' תוס' ל"ק כלל, דודאי אין שייך לבדוקו לראות אם חי' הוא או בהמה, שהרי ודאי אינו לא חי' ולא בהמה, והשאלה הוא רק איך לדונו.**

(ד) **ודלמא מינא דאקו נינהו- פרש"י, כיון דלא בקיאינן בהו, וא"כ דלמא הוי א' מהם, או אפשר דתאו וזמר הוא, דגם לא בקיאינן בהו. וביאר המהרש"א, דאי בקיאינן בהו, כיון דהאי עז הבר לא ממש אקו או תאו או זמר הוא, א"כ לית לן למימר דמינא דהאי נינהו, אלא מינא דעז, משום דנקרא עז. אבל כיון דאין אנו בקיאינן בהו, אית לן למימר דהני ממש נינהו. ואע"ג דנקרא עז, י"ל דנשתנה**

(א) **בתייש הבא על הצביי' ולאיסורא- פרש"י, דמלקות ודאי ליכא, משום דהתראת ספק הוא, אבל עכ"פ אסור לרבנן מספק. וכ' הראש יוסף דק' לומר כאן דהפטור הוא משום התראת ספק, דהתראת ספק אינו אלא היכא דודאי עבר, אבל בשעת ההתראה לא הי' ידוע דודאי יעבור העבירה. אבל כאן הרי אין ידוע כלל אם עבר העבירה או לא, והניח בקו', וכן תמה הרש"ש, והניח בצע"ג. וכ' ר' יצחק אייזיק חבר לתרץ, דרש"י אזיל לשיטתו, דס"ל דספק דאורייתא לחומרא מן התורה (והביא כן מרש"י בקידושין בענין ממזר ספק, אולם ע' ברש"י בחגיגה ד. לענין טומטום ובאחרונים שם דמוכיחין מרש"י שם דס"ל כשי' הרמב"ם דספק דאורייתא לחומרא מדרבנן, וצ"ע). וא"כ, כיון דהספק אסור כמו כל איסור תורה, א"כ למה באמת אין לוקין עליו. ולכן פי' דהטעם הוא משום דאין כאן התראת ודאי, ולכן אין לוקין עליו. אולם ע' בתפארת יעקב דג"כ צידד לומר כן, אלא דהק' דא"כ הו"ל התראת ודאי ג"כ, שהרי הוא ודאי עבר על איסור זה של ספק. ולכן פי' התפא"י דאולי באמת עתיד להתברר, ולכן בעצם שייך שילקה עליו, ורק משום דאינו מבורר בשעת מעשה, א"כ הו"ל התראת ספק ופטור.**

(ב) **בתייש הבא על הצביי' ולאיסורא- פרש"י, דמייירי בשוחט נקבה הבא מן התייש הבא על הצביי' וגם בנה של אותה נקבה, ובזה ס"ל לרבנן דאסור, משום דדלמא חוששין לזרע האב, ור"א ס"ל דמותר, דאף אם חוששין לזרע האב, מ"מ שה אמר רחמנא ולא מקצת שה. אבל אם שוחט האם צביי' עצמה ובנה או בתה, זה מותר לכ"ע, וכדאמר אמר ר' חסדא לעיל, דשה ובנו אמר רחמנא, ולא צבי ובנו. וכן להיפוך, מה דאמרי' לענין מלקות דמייירי בצבי הבא על התיישה, היינו דשוחט בתם ובן של אותה הבת, דאם שוחט התיישה עצמה ובנה או בתה, בזה לכ"ע לוקה, משום דשה אמר רחמנא ובנה כל דהו, כדאמרי' לעיל. כל זה לדעת רש"י, בביאור הרשב"א. אולם ע"ש ברשב"א שהביא מהרמב"ם**

דבזמן ששחטו בחוץ, עדיין לא הי' שייך כלל הדין דאותו ואת בנו, שהרי לא שחט הבן עדיין, רק עכשיו שחט האב. וכיון דעכשיו אינו נוגע שום דין מלבד דין זה דשחטו חוץ, א"כ לא אמרי' דחשיב שחיטה לענין דינים אחרים.

שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראוי' היא, (ז) דכל כמה דלא זריק דם לא מישתרי בשר-פרש"י, דודאי אין כאן מלקות, דאף אם אותו ואת בנו שייך בקדשים, הרי סכ"ס הוי שחיטה שני' שחיטה שאינה ראוי', וא"כ לית בי' מלקות, שהרי מחוסר זמן הוא ופסול. אלא אפי' אותו ואת בנו נמי אינו נוהג בקדשים לר"ש, דהא שחיטה דראשון ג"כ אינה שחיטה ראוי', שהרי אינה מתרת בלא זריקה, וא"כ בכלל אין שייך כל דין או"ב. וע' בחי' הר"ן דכ' לפרש דעת רש"י, דמה שאינו לוקה משום אותו ואת בנו (דהיינו בתחלת דברי רש"י, קודם שידעי' דגם שחיטה ראשונה לא הי' ראוי') משום שחיטה שני', ומ"מ יש איסור דאו"ב, היינו משום דשחיטה שני' "ראוי' ואינה ראוי'", שראוי הוא לבא לאחר זמן, אבל אינו ראוי לבוא עכשיו, ור"ש דן זה בדינא מציעא, דאסור אבל אין בו מלקות. וע"ע בתוס' דהק' על פרש"י, דאיך שייך לומר דשחיטה שני' לא חשיב שחיטה ראוי' משום הדין מחוסר זמן, הרי אם חידש התורה דדין שחיטת אותו ואת בנו שייך גם בקדשים, א"כ ע"כ גזה"כ הוא דנוהג גם בשחיטת שני, אע"פ שהוא מחוסר זמן, ובדומה לשחוט חוץ, דגזה"כ הוא דהוי שחיטה לענין האיסור. וע' ברמב"ן דכ' דאין זה גזה"כ, דהא איכא לאוקמי בראשון קדשים והשני חולין. אבל הרמב"ן כ' דמ"מ מוכרח הדין שיש אותו ואת בנו בקדשים, ולא משום גזה"כ, אלא משום דממ"נ, אם אמרי' דשחיטה שני' אינה ראוי' משום דין אותו ואת בנו, וממילא אין כאן איסור אותו ואת בנו בקדשים, א"כ נמצא דלא הי' מחוסר זמן, דהא כל הדין מחוסר זמן הוא רק משום דין אותו ואת בנו, ואם אינו נוהג, א"כ שפיר הוי שחיטה שני' ראוי', וא"כ שפיר שייך אותו ואת בנו, והוי גלגל החזור. וביאר הקהלות יעקב (כ"ב) כוונת הרמב"ן, דאין לומר דמה שנעשה שחיטה שאינה ראוי' עי"ז

שמו בפי העולם, ולא מינא דעז. והעיר הלב ארי', דעדיין לא מתורץ הא דאי' בהמשך, דצידד הגמ' דאולי עיזי דבאלא היינו תאו, אע"ג דס"ל לר' יוסי דתאו היינו שור הבר, וא"כ ידעי' דאין עיזי דבאלא תאו מממש, אלא מין תאו, וא"כ למה לא אמרי' דעדיף לומר דמין עז הוא. ותי' דמש"כ רש"י דצריך להיות דאין אנו בקיאים בה, היינו רק כל זמן דסבר הגמ' דמשום השם עז עדיף לומר דעז הוא, אבל כיון דעכשיו אמרי' דלר' יוסי שור הבר הוי תאו, אלמא דלא קפדינן אקריאת שם, וא"כ שפיר י"ל דגם עיזי דבאלא הוא מין תאו.

(ה) שור הבר מין בהמה הוא- וכן פסק הרמב"ם (מאכ"א א', י"ב). ותמה המגיד משנה (שם, ח'), הא א"כ לכאור' יוצא דתאו הוי מין בהמה, שהרי הגמ' נקט דתאו היינו שור הבר, וא"כ איך כ' הרמב"ם (בהל' ח') שיש ג' מיני בהמות וז' מיני חיות, הרי אם שור הבר מין בהמה הוא, ושור הבר היינו תאו, א"כ נמצא שיש ד' מיני בהמות, וכו'. וכ' בביאור הגר"א (יו"ד פ', ז'), הובא בהרמב"ם הוצאת פרנקל (שם), דהרמב"ם סמך עצמו על מה דאי' בירושלמי, דמאן דמתרגם תאו לתורבאלא, היינו ש' ר' יוסי דס"ל דשור הבר חי' הוא, ודלא כסוגיין דנקט דאף לרבנן הוי שור הבר מתורגם תורבאלא, וא"כ לפי הירו' יוצא דלרבנן דשור הבר מין בהמה הוא, א"כ תאו באמת אינו שור הבר, ונמצא דשפיר י"ל דהוי מין אחר דחי'. וע"ע ברשב"א דהק' אהא דפסק הרמב"ם כרבנן, שהרי משמע דר' אחא ור' אשי פסקו כר' יוסי, ובתראי נינהו, וגם ר' יוסי נמוקו עמו, וא"כ למה פסק הרמב"ם כרבנן, והניח בקו'.

(ו) קמא מיקטל קטלי', שני מתקבל בפנים הוא, כרת נמי ליחייב- הק' התפארת יעקב, לימא דאף ר"ש מודה הכא, דכיון דשחיטה דקמא הוי שחיטה לענין שחיטה שאינה ראוי', א"כ הוי שחיטה ג"כ לענין אותו ואת בנו, וכמו דמציינו לענין דופן בסוכה, דמגו דהוי דופן לסוכה, הוי דופן ג"כ לענין שבת. וגם מציינו לעיל, דצידד הגמ' שיהי' מחיצות עזרה מועילין להיות כמחיצות העובר, ומ"ש הכא. ותי' דהיסוד דמגו מהני לדין אחר, היינו רק היכא דעכשיו דין זה אחר כבר חל. אבל כאן,

שאמרנו שהוא שחיטת או"ב, יתבטל ממנו
ע"ז שם שחיטה לענין או"ב, דא"כ הרי אתה
מכשירו ומסלק ממנו איסור זה דאו"ב, וע"ש
שביאר עוד.

(ח) ולילקי נמי משום מחוסר זמן- הק' תוס', הא
הוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו, והניח
בקו'. וכ' הרמב"ן דקו' הגמ' הוא למ"ד לאו
שבכללות לוקין עליו, והביא דוגמאות
כיוצב"ז, דהגמ' מקשה רק לדעת יחיד.